

Titulació	Tipus	Curs
Criminologia	OT	4

Professor/a de contacte

Nom: José Ramón Tello Sánchez

Correu electrònic: jose.tello@uab.cat

Equip docent

Antonio Vega Martinez

Solange Hilbert Pérez

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

La docència de l'assignatura s'impartirà tenint en compte la perspectiva dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Objectius

La matèria Xarxes d'intervenció social està ubicada al quart curs del Grau, dins la menció d'execució penal. En aquest sentit, la matèria pretén facilitar les eines que permetin als graduats en Criminologia l'acompanyament de les persones excarcerades, sent una guia per a professionals que acompanyen i supervisen a persones que estan sotmeses al compliment d'una mesura penal en la comunitat i que han de treballar en xarxa amb altres professionals, organismes o institucions, delegats i delegades de mesures penals a la comunitat, figures tècniques de rehabilitació i reinserció, entre altres, amb la finalitat de donar resposta a les necessitats individuals d'inserció de la persona usuària.

- A aquests efectes, un primer bloc de l'assignatura aborda aspectes conceptuals sobre el treball en xarxa, així com un recorregut sobre les diverses xarxes d'intervenció social i estratègies que permetin als futurs titulats i titulades optimitzar les seves competències en un entorn en el qual interactuaran amb altres figures professionals.
- En un segon bloc, l'assignatura detalla els mecanismes de Dret del treball i de Dret de la Seguretat Social que faciliten la inserció de les persones excarcerades. Així mateix, en tant que pont cap a la inserció més enllà de la presó, s'aborden els aspectes més rellevants de la normativa laboral penitenciària.

Competències

- Aplicar un programa de prevenció de la criminalitat en l'àmbit comunitari.
- Aplicar una proposta d'intervenció sobre una persona en execució d'una pena.
- Demostrar que es comprenen els models de prevenció i intervenció de la criminalitat més adequats per a cada problema específic.
- Demostrar que es coneix el marc legal i el model de funcionament dels diferents agents de control del delictes.
- Demostrar que es coneix la diversitat de polítiques criminals per afrontar la criminalitat i els seus diferents fonaments.
- Dissenyar un programa de prevenció de la criminalitat.
- Fer la intervenció criminològica sobre la base dels valors de la pacificació, la integració social i la prevenció de nous conflictes.
- Identificar els recursos socials existents per intervenir en el conflicte i en la criminalitat.
- Redactar un treball acadèmic.
- Tenir capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Transmetre oralment les idees a una audiència.
- Treballar de manera autònoma.
- Treballar en equip i en xarxa.
- Utilitzar les tècniques d'avaluació del risc i les necessitats criminògenes d'una persona per determinar la proposta d'intervenció.

Resultats d'aprenentatge

1. Actuar professionalment en l'àmbit de la criminologia amb objectius de pacificació, integració social i prevenció de la delinqüència.
2. Aplicar adequadament els recursos socials aplicables a la criminalitat.
3. Aplicar un model avaluatiu eficaç per a detectar les necessitats d'intervenció criminològiques en població penal
4. Conèixer l'estratègia de prevenció estructurals de la delinqüència.
5. Demostrar que coneix els mitjans i procediments científics orientats a la prevenció del delictes.
6. Descriure en l'àmbit criminològic de manera correcta el marc legal penal i els agents de control del delictes.
7. Desenvolupar de manera eficaç un programa de prevenció de la delinqüència en l'àmbit comunitari.
8. Gestionar adequadament un equip de prevenció o seguretat
9. Implementar de forma eficaç una actuació criminològica de forma individualitzada
10. Intervenir en l'àmbit criminològic amb finalitats pacificadoras, integradores i de prevenció del delictes.
11. Redactar un programa de prevenció de la delinqüència.
12. Redactar un treball acadèmic.
13. Saber elaborar un programa de prevenció social de la delinqüència.
14. Tenir capacitat d'anàlisi i síntesi.
15. Transmetre oralment les idees a una audiència.
16. Treballar de manera autònoma.
17. Treballar en equip i en xarxa.
18. Utilitzar adequadament els programes de prevenció i intervenció criminològica.

Continguts

Bloc A

1. Treball en xarxa, concepte i límits.

- 1.1. Societat del Coneixement i societat Xarxa.
- 1.2. El treball en xarxa, aspectes conceptuals.
- 1.3. Models de treball en xarxa.

2. La xarxa d'intervenció social: àmbits, institucions, programes, accions i professionals.

- 2.1. Formació.
- 2.2. Ocupació.
- 2.3. Salut.
- 2.4. Habitatge.
- 2.5. Benestar.
- 2.6. Participació i ciutadania.

3. Estratègies per al treball en xarxa.

- 3.1. Lideratge.
- 3.2. Col·laboració.
- 3.3. Comunicació.
- 3.4. Documentació, seguiment i avaluació.

Bloc B

4. El treball en el medi ordinari.

- 4.1. Marc normatiu bàsic i noció de treball en el sentit jurídic-laboral.
- 4.2. Accés al treball: serveis d'intermediació i drets dels usuaris. Especial referència al dret a la no discriminació.
- 4.3. Mecanismes de foment de la inserció de persones en situació de risc d'exclusió.
- 4.3.1. Bonificacions de quotes a la Seguretat Social.
- 4.3.2. Contractació per a la formació i l'aprenentatge.
- 4.3.3. Afectació de les incidències penitenciàries en el contracte de treball.
- 4.4. Extinció i suspensió del contracte de treball.
- 4.4.1. El treball de les persones en règim obert.
- 4.5. El treball en empreses d'inserció.
- 4.5.1. Les empreses d'inserció.
- 4.5.2. Règim contractual de les persones en inserció.

5. El treball penitenciari.

- 5.1. Marc normatiu i justificació.
- 5.2. Subjectes de la relació laboral.
- 5.3. Activitat objecte de la relació laboral.
- 5.4. Accés al treball i mobilitat.
- 5.5. Organització del treball.
- 5.6. Drets laborals: especial referència a temps de treball i salari.
- 5.7. Suspensió i extinció de la relació laboral.
- 5.8. L'Autorització de Treball per a Penat estranger (ATP).

6. Protecció social rellevant en els penats i persones excarcerades.

- 6.1. Protecció per desocupació de Seguretat Social. L'accés excepcional a la prestació per desocupació.
- 6.2. El nivell assistencial de protecció per desocupació. Trets generals.
- 6.3. Renda mínima d'inserció.
- 6.4. La pensió d'invalidesa no contributiva.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classe magistral	19,5	0,78	2, 18
Seminaris	19,5	0,78	1, 2, 9, 10, 14, 15, 17
Tipus: Autònomes			
Estudi de la matèria: examen de documentació, sentències i realització de fitxes.	40	1,6	2, 7, 16
Preparació de ponències	31	1,24	10, 12, 14, 16
Preparació de treballs	35	1,4	2, 12, 14, 16, 18

- La metodologia procurarà combinar la presentació dels aspectes teòrics més importants, tot seguint un sistema de classes magistrals, a partir dels quals la dinàmica serà de treball en format de seminari amb una elevada participació de l'estudiant. Per fer-ho possible es plantejaran casos, problemes, simulacions i presentacions d'experiències i debats focalitzats.
- En aquest sentit, un percentatge del bloc A i B es dedicarà a classes magistrals (percentatge, que serà més elevat en la part B). D'altra banda, la metodologia docent es fonamentarà també en altres tipus d'activitat dirigida que en el Bloc A estarà integrada per estudi de casos, simulacions o role playing, així com exposicions a càrrec dels estudiants. Pel que fa al Bloc B, es dedicaran diverses sessions de seminari a la preparació i a la realització efectiva i posterior debat de supòsits pràctics relacionats amb la matèria.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè els alumnes completin les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Activitat dirigida: Exposicions	18 per 100	1,5	0,06	2, 6, 14, 15, 16, 18
Activitat dirigida: Projecte grupal	15 per 100	1,5	0,06	1, 2, 3, 6, 7, 9, 10, 13, 17, 18
Activitat supervisada: Estudi de casos	27 per 100	1	0,04	3, 5, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 18
Examen teòric	40 per 100	1	0,04	4, 12, 14

Sistema d'avaluació contínua

L'avaluació partirà dels dos blocs de l'assignatura que valdran un 50% cadascun.

L'alumnat serà avaluable sempre que hagi realitzat un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de 2/3 parts de la qualificació total de l'assignatura. Si el valor de les activitats realitzades no arriba a aquest llindar, el professorat de l'assignatura pot considerar l'estudiant com a no avaluable.

Per aprovar l'assignatura caldrà obtenir al bloc A i al bloc B una nota mínima de 4 que farà mitjana amb l'altre bloc, així com haver entregat totes les activitats previstes. L'assignatura s'aprovarà quan la mitjana de la nota obtinguda dels dos blocs sigui igual o superior a 5. La ponderació de les diferents activitats es farà d'acord amb la següent taula:

BLOC	EVIDÈNCIA	PES EN EL BLOC (%)	PES EN LA NOTA FINAL
A	Prova teòrica sobre conceptes	30 %	50%
	Estudi de casos	15 %	
	Nota individual sobre treball grupal	35%	
	Exposicions d'estudiants	20 %	
B	Prova teòrica sobre conceptes	60 %	50%
	Supòsits pràctics	40 %	

L'alumnat disposarà de l'oportunitat de recuperar tant les activitats d'avaluació continuada com, si escau, l'examen final. La revisió no podrà comportar la reducció en la qualificació.

Especificacions pel que fa a les proves teòriques

- Les preguntes tipus test descomptaran.

Normativa referent a l'assistència a classe

1. L'assistència presencial és obligatòria al 100% tant a les classes de teoria com a les de seminari. No assistir a un mínim del 80% de les activitats docents impedeix superar l'assignatura. Al llarg del quadrimestre es passarà llista d'assistència a cada sessió de Xarxes d'intervenció Social. Als efectes de valorar l'assistència, de la nota final es descomptarà un màxim del 10 per 100 de la nota, en cas que les absències no justificades hagin assolit un 20 per 100. Si les assistències no justificades són de volum inferior, el criteri de reducció s'aplicarà proporcionalment.

2. Les absències justificades no poden computar negativament. Per tal que una absència sigui justificada aquesta ha d'estar documentada. Només poden ser absències justificades les derivades de força major sobrevingudes com malaltia o situacions similars que impedeixen assistir a les activitats docents. La realització d'altres activitats formatives del grau podrà ser considerada absència justificada si així ho accepta amb anterioritat el professor responsable de l'assignatura.

3. Les classes comencen puntualment. De manera genèrica no s'admet l'entrada a classe una vegada aquesta hagi començat, ni la sortida abans de la seva finalització, sense justificació raonable.

Regles per a supòsits de còpia per part d'estudiants

L'alumnat que copiï o intenti copiar a un examen obtindrà un 0 en l'assignatura i perdrà el dret a la re-avaluació. Un alumne que presenti una pràctica en la qual hi hagi indicis de plagi o que no pugui justificar els arguments de la seva pràctica rebrà una advertència. En cas que reiteri aquesta conducta, l'alumne suspendrà l'assignatura (0) i perdrà el dret a la recuperació.

Sistema d'avaluació única

L'avaluació partirà dels dos blocs de l'assignatura que obtindran un pes del 50% cadascun. Per aprovar l'assignatura caldrà obtenir al bloc A i al bloc B una nota mínima de 4 que farà mitjana amb l'altre bloc. L'assignatura s'aprovarà quan la mitjana de la nota obtinguda dels dos blocs sigui igual o superior a 5. La ponderació de les diferents activitats es farà d'acord amb la següent taula:

BLOC	EVIDÈNCIA	PES EN EL BLOC (%)	PES EN LA NOTA FINAL
A (Durada 1:30h)	Prova teòrica sobre conceptes	50 %	50%
	Supòsits pràctics	50 %	
B (Durada 1:30h)	Prova teòrica sobre conceptes	60 %	50%
	Supòsits pràctics	40 %	

L'alumnat disposarà del material d'estudi de l'aula que serà coincident al de l'avaluació continua, però en cap cas s'assumiran els espais de tutoria com a classes teòriques o seminaris.

L'alumnat disposarà de l'oportunitat de recuperar les activitats de l'avaluació única com, i si s'escau, l'examen final. La qualificació màxima en aquest cas no podrà superar el 6.

Especificacions pel que fa a les proves teòriques

- Les preguntes poden combinar-se amb preguntes tipus test i preguntes de desenvolupament, tenint cada part un pes de 5 sobre 10. Per tal de poder fer mitjana entre les parts s'haurà de treure una nota mínima de 5 punts sobre 10 en les preguntes de desenvolupament.
- Les preguntes tipus test descomptaran.

Regles per a supòsits de còpia per part d'estudiants

- L'alumnat que copiï o intenti copiar a les proves d'avaluació única obtindrà un 0 en l'assignatura i perdrà el dret a la re-avaluació.

Bibliografia

BLOC A

Bibliografia

Alós-Moner, R., Esteban, F., Jodar, P., Miguélez, F., Alcaide, V., & López-Roldan, P. (2011). *La inserció laboral dels exinterns dels centres penitenciaris de Catalunya*. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

https://repositori.justicia.gencat.cat/bitstream/handle/20.500.14226/130/SC_1_087_11cat.pdf?sequence=2&isAll

Amaro, A., Berzosa, C., Alcázar-Campos, A., & García-Vita, M. (2021). Acompañamiento profesional para la reinserción e inclusión social de mujeres en semilibertad. *Psychology, Society & Education*, 13(2), 77-86. <https://doi.org/10.25115/psyse.v13i2.3471>

Bartolomé, M., Campo, J., Massot, M. I., & Vila, R. (2009). Elaboració d'un programa orientat al desenvolupament de la ciutadania intercultural a través del treball amb xarxes comunitàries: un estudi de cas. Polítiques públiques, percepció ciutadana i materials d'acollida. Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. Secretaria per a la Immigració. <http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/21837/6/239041.pdf>

Bermejo, R. (2021). Directrices europeas y tratamiento de la radicalización violenta en prisiones en perspectiva comparada: reclusión, rehabilitación y reinserción. A A. Alonso & A. Gil (Eds.), *Prevención de la radicalización violenta en prisión* (pp. 201-222). Dykinson.

Caro, G. (2021). El tratamiento penitenciario como llave para la reeducación y reinserción social. *Gabilex: Revista del Gabinete Jurídico de Castilla-La Mancha*, (26), 247-298.

Cid, J., Pedrosa, A., & Navarro, C. (2020). La experiencia del encarcelamiento en España. *Revista de Derecho Penal y Criminología*, (24), 161-192.

Cuenca, M., & Román, B. (2023). Principios éticos para la práctica del trabajo social comunitario. *Cuadernos de Trabajo Social*, 36(1), 145-154. <https://doi.org/10.5209/cuts.82169>

Fabra, N., Heras, P. & Fuertes, S. (2016). La reinserción social postpenitenciaria: un reto para la educación social. *Revista de Educación Social*, 22, 143-157.

Fernández, S., & Espinosa, J. F. (2018). Criminología social. Investigación e intervención del Trabajo social ante el delito. La Acción Social. *Revista de Política social y Servicios Sociales*, 2(5), 1-39.

Fernández-de-Labastida, I. (2022). Claves para la interdisciplinariedad entre trabajo social y antropología: reflexiones desde el ámbito formativo. *Cuadernos de Trabajo Social*, 35(2), 291-305. <https://doi.org/10.5209/cuts.79362>

Gil, F., Alcover, C. M., Rico, R., & Sánchez-Manzanares, M. (2011). Nuevas formas de liderazgo en equipos de trabajo. *Papeles del Psicólogo*, 32(1), 38-47.

González, L., & Rodríguez, A. (2020). El trabajo en red colaborativo: desafíos y posibilidades. *Cuadernos de Trabajo Social*, 33(1), 141-151. <https://doi.org/10.5209/cuts.64769>

Lillo, N., & Roselló, E. (2023). *Manual para el trabajo social comunitario*. Narcea ediciones.

Maya, I. (2016). 7 usos del análisis de redes en la intervención comunitaria. *Redes. Revista Hispana para el Análisis de Redes Sociales*, 27(2), 1-10. <https://doi.org/10.5565/rev/redes.628>

Palomo, M. T. (2010). *Liderazgo y motivación de equipos de Trabajo*. ESIC.

Pereira, M. P. (2022). Análisis comparativo del tratamiento de los reclusos entre sistemas penitenciarios España y Noruega. Innovaciones orientadas a la reinserción. [Treball Final de Grau, Universitat Pontificia de Comillas]. Repositori Comillas. <https://repositorio.comillas.edu/xmlui/handle/11531/57566>

Riveiro, M. D.(2024). La red penitenciaria española en el siglo XXI: programas de intervención terapéutica y educativa. Bajo palabra. *Revista de filosofía*, (37), 125-142.

Rivera-López, M., & Añaños, F. T. (2021). Redes personales como factores de riesgo y protección en mujeres privadas de libertad. *Revista Criminalidad*, 63(2), 17-32. <https://doi.org/10.47741/17943108.314>

Rué, J. (1998). L'immigrant a l'escola. La metodologia del treball cooperatiu com a via d'integració social i acadèmica dels alumnes d'origen immigrant. *Educar*, 285-294.

Suárez, D. H., Dávila, P. V., Argñani, A., & Caressa, Y. (2018). Formación docente y narrativas pedagógicas: una apuesta de trabajo en red desde la extensión universitaria. *Revista de Extensión Universitaria*, 77(7), 244-253. <https://doi.org/10.14409/extension.v0i7.7069>

Ubieto, J. R. (2007). Modelos de trabajo en red. *Educación Social. Revista de Intervención Socioeducativa*, 36, 26-39.

Ubieto, J. R. (2009). *El trabajo en red. Usos posibles en educación, salud mental y servicios sociales*. Gedisa.

Ugalde, L., Bernaras, E., Rodríguez, E., & Odria, A. (2020). El trabajo interdisciplinar de módulo como herramienta para el desarrollo de competencias transversales. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado. Continuación de la antigua Revista de Escuelas Normales*, 34(1), 243-262. <https://doi.org/10.47553/rifop.v34i1.76567>

Vidal, M., Vialart, M. N., Hernandez, L., & Meilan, A. (2011). Trabajo en red. *Educación Médica Superior*, 25 (3), 372-388.

Vilà Baños, R., & Del Campo Sorribas, J. (2009). Desarrollo de la ciudadanía intercultural en Sant Quintí de Mediona a través de redes comunitarias. *Revista de Investigación Educativa*, 27(2), 427-449. <https://revistas.um.es/rie/article/view/94491>

Bloc B

Bibliografia

Aguilar, V. J. (2015). Explotación laboral de las personas privadas de libertad. *Blog CGAE*. <https://www.abogacia.es/2015/11/12/explotacion-laboral-de-las-personas-privadas-de-libertad/>

Esteban, R. (2008). La Ley estatal de empresas de inserción. Comentario a alguna de sus aportaciones más significativas. *Boletín del Centro de Iniciativas de Economía Social*, 63, 1-9.

Esteban, R. (2014). Propuestas de mejora en la protección por desempleo durante la permanencia en prisión y tras la excarcelación. *Nueva Revista Española de Derecho del Trabajo*, 167, 149-175.

Fernández, P. (2006). *El trabajo de los internos en establecimientos penitenciarios*. Tirant lo Blanch.

Qüestions addicionals sobre bibliografia

Donada la complexitat i l'extensió atorgada a algunes matèries en la manualística bàsica de Dret del Treball i de la Seguretat Social, en alguns aspectes i com a complement a les explicacions donades a classe es penjaran documents informatius d'administracions públiques en matèria d'ocupació i de protecció social.

D'altra banda, la jurisprudència del Tribunal Suprem i la doctrina judicial de Tribunals Superiors de Justícia treballada a classe pràctica és un material útil de cara a la preparació de la part laboral.

Bibliografia complementària en matèria de Dret del Treball i de la Seguretat Social

La bibliografia complementària pretén facilitar l'accés a documents que aborden amb molt de detall aspectes del temari. En alguns casos, es tracta d'estudis sociològics citats a classe.

És un material no necessari per a l'avaluació de l'estudiant. Tanmateix, pot contribuir a resoldre dubtes o a donar una visió més clara de la realitat laboral i de protecció social de la població penitenciària o exreclusa. En altres paraules, pretén facilitar informació per a aquells estudiants que vulguin satisfer dubtes en temes de més complexitat o tinguin curiositat per consultar documents no jurídics citats a classe.

Aguilera, R. (2009). *El régimen jurídico de las empresas de inserción*. Thomson/Cívitas.

Colectivo IOE. (2001). *Inserción laboral de la población reclusa en la Comunidad de Madrid*. http://www.colectivoioe.org/index.php/publicaciones_investigaciones/show/id/34

Esteban, R. (1996). Comentario a algunos aspectos conflictivos de la renta mínima de inserción. A J. López (Ed.), *Seguridad Social y protección social: temas de actualidad* (pp. 139-156). Marcial Pons.

Fernández, P. (2006). *El trabajo de los internos en establecimientos penitenciarios*. Tirant lo Blanch.

Gil, J. (2011). Vicisitudes del trabajo penitenciario: suspensión y extinción. *Revista Española de Derecho del Trabajo*, 150, 460-510.

Miguélez, F., Alós-Moner, R., Martín, A., & Gibert, F. (2007). *Trabajar en prisión*. Icaria.

Palomino, P. (2006). La relación laboral especial de penados en instituciones penitenciarias: cuestiones cruciales. *Aranzadi Social*, 5, 587-602.

Subirats, J. (2004). *Pobreza y exclusión social*. Fundación la Caixa.

Vallecillo, M. R. & Molina, C. (2008). *Empresas de inserción y mercados de trabajo inclusivos*. Comares.

Programari

No es requereix cap programari específic per a cursar l'assignatura.

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre de 2025. A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través daquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(SEM30) Seminaris (30 estudiants per grup)	11	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt